

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 13 (26)

Суми – 2018

**SECTION 8
JUDICIARY; LAW ENFORCEMENT AGENCIES;
PROSECUTOR AND LEGAL OFFICE**

**СЕКЦІЯ 8
СУДОУСТРІЙ, ПРОКУРАТУРА Й АДВОКАТУРА**

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2018.i13.p102>

**НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ В СИСТЕМІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ПРАВОВІ
ПРИНЦИПИ ДІЯЛЬНОСТІ**

*Ільченко Олександр Васильович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінально-правових дисциплін та судочинства,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет*

Однією з основних складових Міністерства внутрішніх справ України є Національна поліція України. Під час проведення реформування правоохоронної системи України необхідно визначити місце Національної поліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, форми їх взаємодії та способи координації. У зв'язку з цим, постало нагальне питання щодо впровадження нових стандартів в організації діяльності та управлінні органами Національної поліції.

Існує давно сформована думка, що відокремлення процесуальної діяльності від оперативно-розшукової є одним із факторів укріплення законності.

На Міністерство внутрішніх справ України має бути покладена законодавча діяльність у сфері діяльності поліції та розробка стратегії її діяльності та фінансування, відповідно Національна поліція України має повністю змінити свої орієнтири за для виконання безпосередньо всіх професійних функцій по охороні громадського порядку й громадської безпеки та боротьбі з правопорушеннями.

Важливу роль відіграє виконання службовцями дисципліни та встановлених вимог і правил, недотримання яких може обернутись для суспільства і людини не тільки матеріальною шкодою, а й серйозними соціальними й моральними збитками.

За для організації роботи повинні бути створені мінімально необхідні повноваження для органів виконавчої влади які будуть безпосередньо поєднані з договірними формами взаємовідносин із членами суспільства та контролюватись загальним управлінням.

Будь-які вимоги щодо виконання не можуть застосовуватися тільки до працівників правоохоронних органів, громадяни також повинні бути відповідальними перед суспільством і державою, у всіх випадках дотримуючись принципів законності, свободи вираження поглядів та інформації.

У процесі оптимізації повноважень органів виконавчої влади при укладанні нормативно-правових актів, які стосуються організації діяльності органів Національної поліції України

необхідно враховувати наявність як внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на формування і функціонування поліції в системі правоохоронних органів.

Ключові слова: реформування, Національна поліція, правоохоронні органи, принципи, повноваження, оперативно-розшукова діяльність, процесуальна діяльність.

Pchenko O. V. National police in the system of law enforcement: legal principles of activity.

One of the elements of the reform of the law-enforcement system is the definition of the place of the police in the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, the relations between the National Police of Ukraine and the Ministry of Internal Affairs of Ukraine.

There is a long-held idea that the separation of procedural activities from the operational search is one of the factors strengthening the rule of law.

The Ministry of Internal Affairs of Ukraine should make legislative activities in the field of police activity and the development of a strategy for its activities and funding, in accordance, the National Police of Ukraine should completely change its guideline for the direct execution of all professional functions in the protection of public order and public safety and the fight against offenses.

An important role is played by the employees of the discipline and the established requirements and rules, the failure to comply which may turn out to society and man not only material damage, but also serious social and moral damage.

In order to organize work, the minimum necessary powers for executive authorities should be created, which will be directly linked to contractual forms of relations with members of society and controlled by the general management.

Any requirements for enforcement can not be imposed only on law enforcement officers, citizens must also be liable to society and the state, in all observing the principles of legality, freedom of expression and information.

In the process of optimizing the powers of the executive authorities in the rule-making process, it is necessary to take into account the existence of both internal and external principles of the formation and functioning of the activities of the National Police of Ukraine in the system of law enforcement agencies.

Keywords: reformation, National Police, law enforcement agencies, principles, powers, operative-search activity, procedural activity.

Розпочатий процес реформ в аналізованій сфері потребує розуміння шляхів досягнення позитивних результатів.

Першим кроком до створення сучасної правоохоронної системи стало прийняття Закону України «Про Національну поліцію», відповідно до якого замість міліції як виконавчого органу створено центральний орган виконавчої влади - Національну поліцію України.

Однак це лише перший крок. Якими будуть подальші кроки, залежить від тактики й стратегії реформації та місця поліції в правоохоронній системі.

Одним з основних факторів розвитку органів Національної поліції України, як правоохоронного органу європейського типу є впровадження міжнародного досвіду в її діяльності.

Національна поліція України є однією з складових Міністерства внутрішніх справ України і досить важливим питанням, під час здійснення реформування правоохоронної системи України, є

визначення місця Національної поліції в системі Міністерства внутрішніх справ України.

Питанням взаємодії та координації діяльності органів внутрішніх справ, а також реформуванню правоохоронних органів приділяли уваги такі вчені як О.Ф. Андрійко, В.Б. Аверьянов, В.Я. Тацій, Ю.П. Битяк, С.Д. Гусарев, А.П. Заєць, С.В. Бобровник, М.І. Козюбра, О.С. Передерій, М.І. Ануфрієва, О.М. Бандурка, Р.В. Наливайко, О.В. Негодченко, В.І. Борисов та інші.

Згідно із Законом України «Про Національну поліцію» діяльність поліції спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України через міністра внутрішніх справ України [1].

Закон визначає, що на міністра внутрішніх справ України покладається обов'язок щодо формування державної політики у сфері правопорядку, нормативно-правового забезпечення діяльності поліції, затвердження стратегічних програм діяльності та пріоритетних напрямів роботи поліції, забезпечення виконання міжнародних

договорів України, які належать до сфер діяльності поліції, ведення й використання баз (банків) даних, розподілу бюджетних коштів, що виділяються для діяльності поліції [1].

Систему поліції складають центральний орган управління поліцією та територіальні органи поліції.

До складу апарату центрального органу управління поліції входять організаційно поєднані структурні підрозділи, що забезпечують діяльність керівника поліції, а також виконання покладених на поліцію завдань: кримінальна поліція, патрульна поліція, органи досудового розслідування, поліція охорони, спеціальна поліція, поліція особливого призначення.

Таким чином, Національна поліція України є виконавчим органом, який діє в професійній діяльності самостійно.

Відповідно до змісту закону Міністерство внутрішніх справ України не має права втручатись у професійну діяльність поліції [1].

На Міністерство внутрішніх справ України покладається розробка стратегії діяльності поліції, її фінансування, законодавча діяльність у сфері діяльності поліції.

Досвід держав, які постали на пострадянському просторі, свідчить, що за Міністерством внутрішніх справ України необхідно залишити лише функції, пов'язані з розробкою стратегії, плануванням, кадровим і матеріально-технічним забезпеченням [2].

Водночас Національна поліція України як створений новий центральний орган виконавчої влади повністю переорієнтовується на виконання професійних функцій.

У поліцію передаються всі галузеві підрозділи, які зосереджуються безпосередньо на громадській безпеці, охороні громадського порядку та боротьбі зі злочинністю.

Досить високий рівень суспільної довіри, активна участь населення в охороні громадського порядку, прагнення молоді служити в поліції свідчать про можливість запозичення прийняттого для України досвіду її діяльності з метою вдосконалення діяльності органів внутрішніх справ України.

Водночас необхідно пам'ятати, що поспішні й непродумані дії щодо реорганізації державного апарату можуть мати також негативні наслідки. Вони вносять значну дезорганізацію в роботу, ламають усталені зв'язки, відволікають працівників від виконання основних обов'язків [2].

Спираючись на дослідження вітчизняних учених, можна визначити функції Міністерства внутрішніх справ України.

Функції, як вважається, поділяються на «основні, забезпечувальні та загального керівництва» або на «основні, забезпечуючі та штабні» [3].

На нашу думку, більш правильним є рішення залишити за МВС функції, пов'язані з розробкою стратегії діяльності поліції, планування її діяльності, кадрове, матеріально-технічне та інше забезпечення, це означає, що в структурі МВС України залишаються підрозділи планування, кадрового й матеріально-технічного забезпечення.

На даний час Національна поліція України як правоохоронний орган європейського типу зорієнтований на виконання суто професійних функцій.

В структурі поліції діють галузеві підрозділи, які відповідають за належний стан громадської безпеки, охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю.

Нечітко визначені обов'язки, повноваження й відповідальність Міністерства внутрішніх справ та органів Національної поліції негативно впливають на ефективність їх діяльності.

Вчені-адміністративісти, які вивчають проблемні питання в галузі правоохоронної діяльності зазначають, що функції поліції підлягають перегляду, адже деякі з них не мають безпосереднього відношення до громадської безпеки, охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю.

Проаналізувавши зміст Закону України «Про Національну поліцію» всі функції поліції можна умовно поділити на такі групи:

- боротьба зі злочинністю;
- охорона громадського порядку;
- забезпечення безпеки дорожнього руху;
- забезпечення громадської безпеки.

На нашу думку, досягнення позитивних результатів в діяльності Національної поліції України, можливе лише за умови оптимізації та удосконалення організаційної структури, створенням належної системи стимулювання працівників, контроль за дотриманням антикорупційного законодавства.

Сутність організаційно-правових принципів діяльності Національної поліції України полягає в тому, що ця система різнобічна.

Вона поділяється на основні принципи і принципи формування і функціонування її відповідних частин (інститутів) [4].

До основних належать принципи регулювання взаємовідносин між суспільством та органами виконавчої влади, які розкривають природу формування і функціонування адміністративного права, підкреслюють його місце й роль у правовій системі.

Повнота прав і свобод громадян, цей принцип означає надання громадянам максимально можливо широкого кола відповідних прав і свобод дійсно нового рівня і захищеність їх інтересів.

Реалізація цього принципу полягає в тому, що громадянин має право звертатися до органів виконавчої влади з будь-яких питань та отримати вичерпну відповідь на них.

Норми адміністративного права мають закріплювати обов'язки органів державної виконавчої влади та відповідальність за їх не виконання.

Принцип взаємної відповідальності включає в себе залежність між апаратом державної виконавчої влади, державним службовцем та особистістю.

За кожною невиконаною справою або невіршеним питанням стоїть конкретний службовець або група осіб, і без їх реальної відповідальності не можна розраховувати на підвищення ефективності діяльності органів виконавчої влади.

На даний час значення дотримання дисципліни й особистої відповідальності державних службовців значно зростає. Наслідками невиконання ними своїх функціональних обов'язків є порушення прав людини та заподіяння не тільки матеріальної шкоди, а й соціальних та моральних збитків громадян [5].

Що стосується громадян, то вони також мають відповідати перед суспільством і державою.

Оптимальне доповнення й урівноваження державно-владних повноважень органів виконавчої влади з повноваженнями органів місцевого самоврядування. Сутність даного принципу - в наданні органам місцевого самоврядування максимально можливої свободи, в закріпленні за ними, наприклад, права оскаржувати рішення, прийняті органами державної виконавчої влади в порядку підлеглості або в суді, брати безпосередню участь у здійсненні державної політики.

Для того щоб адміністративно-правові законодавчі акти належним чином функціонували необхідно дотримуватись наступних принципів: охорона прав та законних інтересів особи й держави; дотримання адміністративно-процесуальних норм у справах про адміністративні правопорушення; публічність адміністративного провадження; об'єктивна (матеріальна) істина; гласність; здійснення провадження державною мовою; рівність перед законом; відповідальність посадових осіб за порушення адміністративно-процесуальних норм [6].

Кожен із названих процесуальних принципів конкретизується у відповідному виді адміністративно-процесуальної діяльності.

Принцип охорони інтересів особистості й держави відбиває динамізм провадження у справах про адміністративні правопорушення. Орган, який розглядає цю справу і приймає щодо неї рішення (постанову), зобов'язаний забезпечити соціально-економічні, політичні й особисті права та свободи громадян, а також права й законні інтереси підприємств, установ та організацій.

На підставі вищезазначеного вважаю, що у процесі нормотворчості необхідно враховувати наявність як внутрішніх, так і зовнішніх принципів формування і функціонування діяльності Національної поліції України.

Це передбачає доцільність введення доповнень до законодавства України щодо інформаційно-правових принципів, які б визначали забезпечення підвищення ефективності діяльності поліції.

Зазначене стосується таких принципів, як: законність; свобода доступу до інформації; вільне вираження думок і переконань; забезпечення інформаційної безпеки; рівність громадян перед законом; недоторканність приватної власності на інформаційні ресурси (інформаційні продукти та інформаційні технології) з дотриманням норм авторського права; доступність інформації, що передбачає право кожної людини мати доступ до інформаційних технологій і будь-якої необхідної для неї інформації, дозволеної законодавством для доступу, у будь-який час і в будь-якому місці, недопущення цензури; пріоритет повідомлень про події державної і суспільної значущості та ін [7].

Отже, підводячи підсумок, слід зауважити, що національне законодавство про поліцію містить низку суперечностей та прогалин, що прямо відображається на зрозумілості відповідних правових норм та зумовлює проблеми визначення місця Національної поліції у системі центральних органів виконавчої влади.

В системі органів виконавчої влади поліція є органом влади, якому надано системну цілісність в умовах тенденції щодо децентралізації цього органу влади, що виражається у повноваженнях та відносній самостійності як керівника поліції, так і самої Національної поліції, на яких здійснює адміністративний вплив КМУ (як безпосередньо, так і через МВС).

Такий вплив в основному забезпечується через координаційні дії МВС України, які полягають у комплексі управлінських дій щодо: забезпечення формування державної політики у відповідних сферах, а також нормативно-правового регулювання діяльності НПУ; формування стратегії та програми діяльності поліції.

Література :

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.15 р. № 580-VIII // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2015. – № 40-41. – Ст. 379. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>
2. Петков С.В. Ефективний менеджмент в органах внутрішніх справ: монографія / С.В. Петков. Сімферополь: Таврія, 2004. 564 с
3. Бандурка О.М. Поліція в Україні: історико-правове дослідження (початок XVIII – 1917 р.): [монографія] / О.М. Бандурка, В.А. Греченко, О.Н. Ярмиш. – Х.: Золота миля, 2012.
4. Організаційно-правові основи управління в органах внутрішніх справ : Законодавчі та інші нормативно-правові акти / О.Г. Фролова. – Х. : ФОП Лук'янченко, 2011.
5. Селюков В.С. Від міліції до поліції: правові проблеми, чинники, вектори реформування / В.С. Селюков // Вісник ХНУВС. – 2013. – № 1 (60).
6. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ : підручник / [В.Я. Настюк (кер. авт. кол.) та ін.] ; за заг. ред. В.Я. Настюка. – Х. : Право, 2013.
7. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина : підруч. / за ред. О.П. Рябченко. – Х. : Вид-во Харківського Нац. ун-ту внутр. справ, 2009.